

Asya Studies

Academic Social Studies / Akademik Sosyal Araştırmalar
Year: 5 - Number: 16, p. 117-129, Summer 2021

“Cumhuriyet Çocuklarına Sevimli Kıraat” Adlı Ders Kitabında Yer Alan Batı Kökenli Kelimeler

Western-Origin Words in the Textbook “Cumhuriyet Çocuklarına Sevimli Kıraat”

DOI: <https://doi.org/10.31455/asya.922923>

Arařtırma Makalesi /
Research Article

Makale Geliř Tarihi /
Article Arrival Date
20.04.2021

Makale Kabul Tarihi /
Article Accepted Date
27.05.2021

Makale Yayın Tarihi /
Article Publication Date
30.06.2021

Asya Studies

Prof. Dr. Salim Küçük
Ordu Üniversitesi, Fen-Edebiyat
Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı
Bölümü,
sakucuk@hotmail.com

ORCID ID

<https://orcid.org/0000-0003-3582-2576>

Öz

Cumhuriyet öncesinde olduğu gibi 1923 yılında Cumhuriyet'in ilan edilmesinden sonra da ders kitaplarında, kitap yazarları tarafından bilinçli veya bilinçsiz Batı kökenli kelimelere yer verildiği bilinmektedir. Ana dili öğretiminde söz varlığının önemli bir aracı durumundaki kıraat kitapları ile okuma parçalarında o dönemin koşullarına göre ister istemez Arapça ve Farsça kelimelerin yanı sıra Batı kökenli kelimelere de yer verilmiştir. Bu çalışma eğitimci, yazar ve akademisyen Sadrettin Celâl tarafından 1927-1932 yılları arasında 5 yıl süre ile ilkokul birinci sınıfta kıraat kitabı olarak kabul edilen ve 1927 yılında *Cumhuriyet Çocuklarına Sevimli Kıraat* adıyla basılan ve okutulan ders kitabında Batı kökenli kelimelerin kullanım sıklıklarını, türlerini ve oranlarını incelemeyi amaçlamaktadır.

Kelime odaklı çözümleme yönteminin uygulandığı bu çalışmada, içerisinde Batı kökenli kelime bulunduran 23 okuma parçası değerlendirme kapsamına alınmıştır. Buna göre incelemeye konu ders kitabında 23 metindeki toplam söz varlığı tekrar edilenlerle birlikte 3.790 olup kitaptaki 49 Batı kökenli kelimenin tekrar edilen (109) kelimelerle birlikte değerlendirme kapsamındaki söz varlığı içerisindeki oranı % 2,87'dir. Toplam 80 sayfadan oluşan ve 43 okuma metnine yer verilen ders kitabında 23 metinde Fransızca, Rumca, İtalyanca, İspanyolca, Latince, Macarca ve Rusça olmak üzere toplam 7 farklı dilden kelimeye yer verilmiştir. Birinci sırada % 37 ile Fransızca gelmekte, onu % 33 ile Rumca ve % 18 ile İtalyanca kelimeler izlemektedir.

Anahtar Kelimeler: Sadrettin Celâl, Cumhuriyet Çocuklarına Sevimli Kıraat, Batı Kökenli Kelime, Kıraat Kitabı

Abstract

It is known that after the proclamation of the Republic in 1923, as it was before the Republic, western-origin words were used consciously or unconsciously by the writers in the textbooks. Due to the conditions of that period, in addition to Arabic and Persian words, western-origin words were also included in recitation books and reading texts, which were important means of vocabulary in native language teaching. This study aims to examine the frequencies, forms, and ratios of western-origin words in the textbook, which was published and taught in 1927 with the title Cumhuriyet Çocuklarına Sevimli Kıraat and was accepted as a recitation book in the first grade of primary school for five years between 1927 and 1932 by educator, author, and academician Sadrettin Celâl.

In this study, in which the word-focused analysis method was applied, 23 reading texts containing western-origin words were included in the evaluation. Accordingly, the total vocabulary in 23 texts in the textbook was 3,790 – including repeated words, and the ratio of 49 western-origin words (109, including repeated words) without a Turkish equivalent in the book was 2,87%. The textbook, which comprises 80 pages and 43 reading texts, contains words from 7 different languages involving French, Greek, Italian, Spanish, Latin, Hungarian, and Russian within 23 texts. French comes first with 37%, followed by Greek words with 33% and Italian words with 18%.

Keywords: Sadrettin Celâl, Cumhuriyet Çocuklarına Sevimli Kıraat, Western-Origin Words, Recitation Book

Citation Information/Kaynakça Bilgisi

Küçük, S. (2021). “Cumhuriyet Çocuklarına Sevimli Kıraat” Adlı Ders Kitabında Yer Alan Batı Kökenli Kelimeler. *Asya Studies-Academic Social Studies / Akademik Sosyal Araştırmalar*, 5(16), 117-129.

GİRİŞ

Osmanlı Devleti döneminde Avrupa ile başlayan siyasi ilişkilere bağlı olarak Batı kökenli kelimeler de yavaş yavaş dilimize girmeye başlamıştır. Batı dillerinden alınan ilk kelime Latince kökenli “statuquo” (statüko) olup Sait Paşa’nın *Gazeteci Lisamı* adlı eserinde verdiği bilgiye göre 1789 savaşıdan sonra barış görüşmelerine memur edilen Kazasker Tatarcık Abdullah Efendi bu kelimeyi Meclis-i Vükela’da kullanmış ve reisü’l-küttab’a yazdığı tezkireye de koymuştur. Bundan 50 yıl sonra 1839 yılında İtalyanca kökenli “politique” (politika) ve Fransızca kökenli “diplomatie” (diplomasi) kelimeleri ile birlikte maliyeye ait yine Fransızca “empirant” (kötüleşen) ve “avance” (avans) kelimelerinin de Türkçeye girdiği aynı eserde belirtilmektedir (Levend, 2010: 72).

Cumhuriyet’in ilanı ile yeni kurulan genç Türkiye Cumhuriyeti devleti Batılı ülkelerle siyaset, kültür, eğitim, ticaret ve savunma gibi alanlarda ikili ilişkilerini geliştirmeye başlamıştır. Fransızcanın etkisini hissettirdiği bu dönemde ilk, orta ve yükseköğretimde yabancı dille eğitim yapan kurumların sayısı artmış Arapça ve Farsça terimlerin yerine Yunanca ve Latince’leri benimsenmeye başlamış, dildeki sadeleşme isteğinin bir gereği olarak Arapça ve Farsça kökenli pek çok kelime yerini zamanla Batı kökenli kelimeye bırakmıştır (Sezgin, 2004: 15).

Cumhuriyet’in ilk yıllarında kendini gösteren bu yenileşme ve değişim ihtiyacı o günün şartlarında eğitim kurumlarından okullarda ders araç ve gereçlerinde de kendini göstermeye başlamıştır. Özellikle ana dilinde okuma eğitimi geliştirmeyi amaçlayan kıraat kitapları da bu değişim ve dildeki yabancılaşmadan ister istemez etkilenmiştir. Ana dili öğretiminde söz varlığının ve kelime öğretiminin önemli bir aracı durumundaki kıraat kitaplarında bu dönemde Arapça ve Farsça kelimeler oldukça yoğundur. Örnek vermek gerekirse çalışmamızın konusunu oluşturan ders kitabında yer alan ve hiçbir Batı kökenli kelimeye yer verilmeyen “Kaya Mektebe Başlıyor” adlı okuma parçasındaki toplam kelime sayısı 150’dir. Metinde yer alan kelimelerin 12’si Arapça, 1’i Arapça + Türkçe (geçmek) ve 3’ü Farsçadır. Buna göre metindeki yabancı kelimelerin oranı % 11’dir.

Türkiye’de ana dili eğitimi vermeye, ana dili bilinci oluşturmaya yönelik ders kitaplarında yabancı kelimelerin kullanımı, sıklıkları, yer alma biçimleri, yazım ve kullanım şekilleri, kültürel yabancılaşma yönünden sakıncaları esasen 1923 yılından itibaren ele alınması ve sistemli bir şekilde eğitim ve öğretim yönünden incelenmesi gereken bir konudur. Çünkü geçmişte ana dili eğitiminin önemli bir parçası olan kıraat kitapları bugünse onun devamı niteliğindeki Türkçe ders kitapları gerek yabancı kelimelerin kullanımı gerek Türkçe dersi eğitim ve öğretim programları gerekse bu kitaplarda yer alan metinlerin taşıması gereken özellikler yönünden güncelliğini her zaman korumuştur ve korumaya da devam etmektedir.

“Dinleme, anlama, konuşma ve yazma çalışmaları öğrencilerin dil becerilerini geliştirirken öğrenilen her yeni sözcük, o sözcükle ilgili kavram alanlarının bellekte biçimlenmesini sağlar. Yeni kavramların kazanımı çocuğun belleğindeki anlam evrenini varsıllaştırır. Kısaca dil becerilerinin gelişmesi için yapılan her çalışma çocuğun anlam evrenini ve belleğini geliştirir. Ana dili öğretimi sürecinde çocuğun sözcük dağarcığına kazandırılması amaçlanan sözcüklerin çocuğun kavram alanını genişletmesiyle daha üretken, sorgulayan ve yaratıcı bireylerin yetişmesi sağlanabilir. Yaratıcı bireylerde aranacak ilk özellik eleştirel düşünce ise bunu destekleyecek ana dili öğretimi ortamlarının oluşturulması gerekmektedir.” (Karababa ve Yıldız, 2018: 161)

Ana dili öğretiminde Türkçe ders kitaplarında yazar ve metin seçimi kadar metinlerde yer alan söz varlığı da o kadar önemlidir. Sağlam bir ana dili bilinci kazandırma yönünden öğrencilerimize Türkçe düşünme ve yazma becerisi kazandırmak için ana dili eğitiminde Türkçe karşılığı varsa okuma parçalarında yabancı kökenli kelimelere zorunlu olmadıkça yer verilmemesi ve mümkünse sayı ve kullanımlarının en aza indirilmesi ve doğru ve sağlam bir cümle yapısı ile yazılmış Türkçe ders kitaplarının sunulması daha uygun olacaktır.

Ülkemizde başlı başına Batı kökenli kelimeleri incelemeye yönelik çalışmalar maalesef yok denecek kadar azdır. Aslan (2006) tarafından tarama modeline göre içerik çözümlemesi tekniği ile yapılan çalışmada ilköğretim 1, 2, 3, 4 ve 5. sınıf Türkçe ders kitaplarında metin başı ve metin altı soruları yabancı kelimeler yönünden incelenmiştir. Yabancı kelime kullanma oranının % 4,5 olarak tespit edildiği çalışmada yabancı kelimeler kendi içerisinde Doğu ve Batı kökenli olarak ayrıştırılmamıştır. Mert (2013) tarafından yapılan tarama modeli betimsel başka bir çalışmada 8. sınıf Türkçe ders ve çalışma kitaplarında yer alan metinler etkinliklerdeki sözcüksel görünüm yönünden incelenmiş ve bu çalışmada 19 metindeki yabancı kökenli kelime oranı % 13 olarak bulunmuştur. Benzer olarak bu çalışmada da yabancı kökenli kelimeler Doğu ve Batı kökenli olarak ayrıştırılmamıştır. Karababa ve Yıldız (2018) tarafından yapılan 5. ve 6. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki yabancı kelimelerin incelenmesi konulu çalışmada da yabancı kelimeler Doğu ve Batı kökenli olarak ayrıştırılmaksızın Türkçe karşılığı olan yabancı kökenli kelimeler yönünden incelenmiş ve 5. sınıf Türkçe ders kitabında bu oran % 9,8, 6. sınıf Türkçe öğrenci çalışma kitabında ise % 5,3 olarak tespit edilmiştir.

Bu çalışmada Sadrettin Celâl tarafından 1927 yılında ilkökul birinci sınıflar için yazılmış *Cumhuriyet Çocuklarına Sevimli Kıraat* adlı kitaptaki Batı kökenli yabancı kelimeler taranmış, kökenleri, kullanım sıklıkları ve oranları tespit edilmiştir. Çalışmada “kelime odaklı çözümleme yöntemi” kullanılmıştır. Bu amaçla

kitapta yer alan okuma metinleri; şiir ve düz yazı türündeki metinlerde Batı kökenli kelimeler taranmış ve sıklıkları belirlenmiştir.

1. Sadrettin Celâl Hakkında

1890 yılında İstanbul’da doğan Sadrettin Celâl soyadı kanunundan sonra Antel soyadını almış, II. Meşrutiyet ve erken cumhuriyet döneminin önemli eğitimcilerinden olup Marksist siyaset ile Durkheimci pedagoji arasında kalmış bir Türk aydınıdır (Berkol, 2000: 53, Ata, 2014: 27). 1909 yılında Osmanlı Devleti döneminde yurt dışı öğrenim bursu ile Fransa’da “Ecole Normale Supérieure de Saint Cloud”de okumuş Sorbonne Üniversitesinde Durkheim’den dersler almıştır. 1913’te yurda döndükten sonra Adana Darülmüallim Müdürlüğüne atanmıştır (Berkol, 2000: 53, Ata, 2014: 27). Eğitimci sıfatı ile İstanbul’da değişik okullarda müdürlükler yapmış, Fransızca, pedagoji ve felsefe öğretmenliklerinde bulunmuştur (Ata, 2014: 28). Talim ve Terbiye Dairesinde 1926 yılında bir yıl çevirmenlik yapmış, 1927 yılında İstanbul’da Kız Öğretmen Okulunda yurttaşlık bilgisi ve psikoloji öğretmeni olarak çalışmıştır. 1936’da ise İstanbul Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesinde Pedagoji Enstitüsüne profesör olarak atanmıştır (Ata, 2014: 28).

Yazar, ilkökul ve öğretmen okulları için ders kitapları yazmış, bilimsel araştırmalarda bulunmuş, çeviriler yapmış; ders materyalleri ile çeşitli zekâ ve bilgi testleri geliştirmiş ve çeşitli dergilerde yayınladığı yazılar ile Türk eğitimine önemli katkılarda bulunmuştur (Ata, 2014: 29).

Sadrettin Celâl Antel’in eğitimle ilgili ilkeleri şöyledir:

1. Çocukların bizzat etkinliklerini sağlayan iş ilkelerine dayalı aktif okul
2. İşleyerek öğretmek-anlamlı ve amaçlı etkinlik
3. Okulda tek ders kitabı yerine ilgi ve sorun merkezli ders işleme
4. Hayat için, hayat vasıtasıyla eğitim, öğretimin yakın çevre ile ilgisi
5. Okulda sosyal etkinlik- öğrencinin okul hayatına katılımı
6. Çocukların kişiliklerinin dikkate alınması –öğretimin ve eğitimin bireyselleşmesi (Antel, 1929: 59-69).

Nitekim bu ilkelerin izleri *Cumhuriyet Çocuklarına Sevimli Kıraat* kitabına da kısmî olarak yansımıştır.

Genç Cumhuriyet’in vatandaşlık ve tarih anlayışı ise bu dönemdeki ders kitaplarında daha çok kitap yazarlarının kaleminden çıkan milliyetçi ifadelere dayalı okuma metinleridir. “Sadrettin Celâl’e göre, çocuklara öğretilmesi gereken asıl tarih, medeniyet tarihidir. Yani âdetlerin, sanayinin, zanaatın, emek ve insan dehasının tarihidir. Çocukların fikir ve kalplerine yabancı düşmanlığı değil; barışseverlik, emek ve insana saygı, hüriyet, adalet, yardımlaşma gibi yüksek hislere bağlılık uyandırıldığında, dünyada barış ve insan birliğinin sağlanması yönünde ciddi bir adım atılmış olacaktır.” (Ata, 2014: 32)

2. Cumhuriyet Çocuklarına Sevimli Kıraat Hakkında

Cumhuriyet Çocuklarına Sevimli Kıraat, Sadrettin Celâl tarafından ders kitabı olarak yazılmış ve zamanın Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Dairesinin 29/03/1927 tarih ve 45 sayılı kararı ile 1927-1932 yılları arasında 5 yıl süre ile ilkokullarda okutulmak üzere kabul edilmiştir. Kitap, 1927 yılında İstanbul’da Türk Matbaası’nda basılmıştır. 1926 tarihli bir rapora göre kitap, ilkokullar için yazılmış 68 kitap içinden onaylanan 10 kitap arasında yer almaktadır (Tiregöl, 1998: 117). Kitap 1926-1927 yılından itibaren uygulanmaya başlanan 1926 tarihli İlk Mektep Müfredatı’na göre hazırlanmıştır (Tuğluoğlu ve Tunç, 2010: 12). Bütün derslerin hayat ve toplum ekseninde öğrencilere aktarılmasını hedef edinen programda ilkokulun ilk üç sınıfı birinci devre olarak adlandırılmıştır (Tuğluoğlu ve Tunç, 2010: 12).

29 Ekim 1923 yılında Cumhuriyet’in ilan edilmesinden 4 yıl sonra kaleme alınmış ilkökul birinci sınıf öğrencilerine okuma eğitimi vermeye yönelik Arap alfabesi ile yazılmış bir eser olması yönünden önemli bir çalışmadır. Kitap, Osmanlı Devleti’nin idari, sosyal ve kültürel etkisinin henüz tam olarak etkisini yitirmediği ve ülke için yeni bir rejim olan cumhuriyetin prensip ve ilkelerinin ülke genelinde yeni yeni şekillenmeye başladığı bir dönemde ve 1 Kasım 1928 yılında ilân edilecek harf inkılabından 1 yıl önce yazılmış olması yönüyle de önemli ve değerlidir.

“Cumhuriyet’in kurulmasıyla millî devlet gerçekleşmiş ve millî dilin okullarda öğretilmesi de ayrı bir önem kazanmıştır. İlkokul öğrencisinin kazanması gereken ilk maharet kendisini anlatacak durumda olmasıdır. Dil öğretiminde çeşitli görüşler ve bunlara bağlı metotlar geliştirilmektedir. Okullardaki başarı ve başarısızlığın temelinde hemen daima ilkokulda edinilmesi gereken Türkçenin yeterli olup olmadığı tartışılmaktadır. Çocuğun ana dilini düzgün kullanabilmesi, dil zevki ve şuuru kazanabilmesi için, bunları sağlayabilecek kalitede metinlerle karşılaşması şarttır.” (Sınar, 1997: 343) Bu da o dönemde kıraat kitapları ile gerçekleştirilebilirdi.

Kıraat dersinin amaçları kitapta “Kıraat Programı” başlığı altında şöyle sıralanmıştır:

1. Talebeyi okumaya alıştırmak
2. Okuduğunu anlamaya alıştırmak
3. Yeni lügatler (kelimeler) öğretmek talebenin malumatını artırmak

4. Çocuklarda selis ve vazıh kıraat melekesi husule getirmek. (Sadrettin Celâl, 1927: 4)

Kıraat kitaplarında yazarlar tarafından kullanılan dilin çocuklar tarafından anlaşılması temel ölçütlerden biridir ve yazarlar çocuk edebiyatı ile ilgili ilkeleri ders kitaplarına da taşımalarıdır. “Her çocuk edebiyatı metninde çocuğun anlamını bilmediği ancak cümle ve anlatım tekniğinden yararlanarak çağrışım yoluyla anlamlandırıldığı belirli sayıda bilinmeyen söze yer verilmelidir. Ayrıca çocuklar için bilinmeyen kelimelerle ilgili bir sözlük, kitabın arkasında yer almalıdır. Böylece, çocuğun her okuduğu çocuk edebiyatı metninin söz dağarcığında artış sağlanmış olacaktır.” (Yalçın, Aytaş, 2005: 47)

80 sayfadan ibaret olan kitapta toplam 43 okuma metnine yer verilmiştir. Bunların 13 tanesi şiir (Kukuriku s.8, Gemici Şarkısı s.17, Küçük Ressam s.26, Topaç s.30, Küçük Kuzu s.38, Kedim s.40, Kazlar s.48, Umacı s.54, Serçe s.57, Hediye s.59, Bebeğim s.67, Tatil Şarkısı s.76-77, Örümcek ile İpek Böceği s.79) türündeki okuma parçalarıdır. Düz yazı türündeki metinlerin sayısı ise 30’dur. Ayrıca kitabın en sonunda bir de 4 resimden oluşan yazısız bir hikâyeye yer verilmiş (s.79) ve öğrencilerden bu resimlere göre bir hikâye yazmalarını istenmiştir (Sadrettin Celâl, 1927).

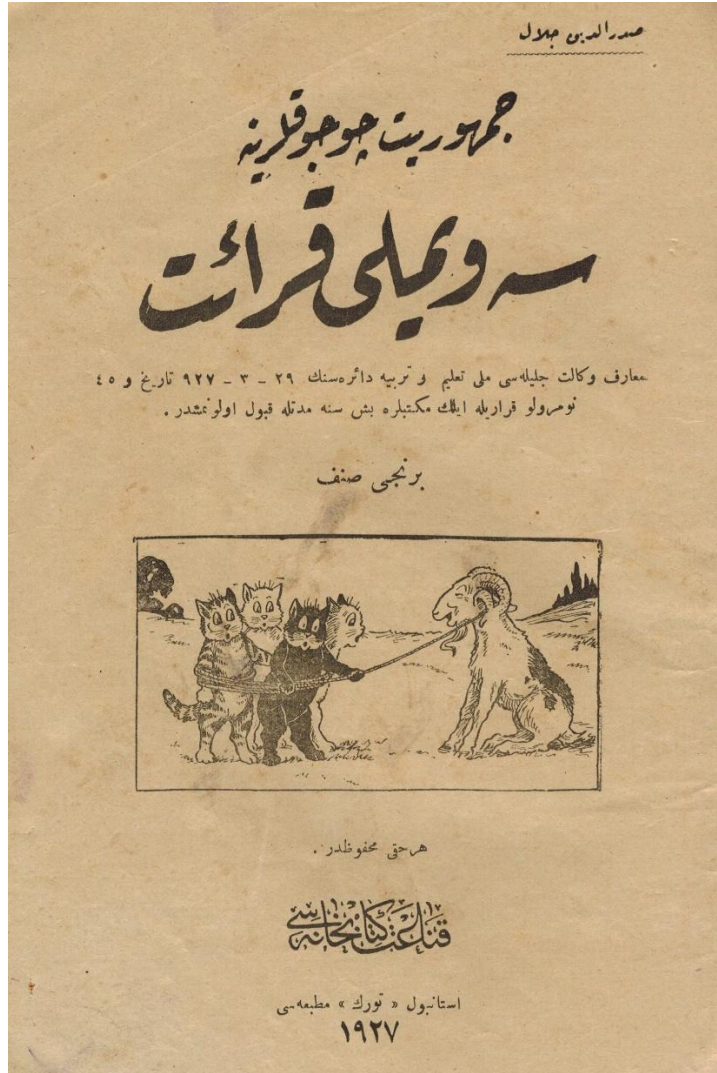
Resim 1. Kitabın Dış Kapağı

Kitaptaki okuma parçaları Ahmed Cevad (Emre) (Kukuriku, Gemici Şarkısı), Nüzhet Sabit (Kızıl İbikle Turgut, Obur Sevinç, Mübaheseciler, Şüvendüfer Oyunu, Sarman’ın Nasihatı, Lahana Hırsız, Orhunla Tek Kulak), Köprülüzade Fuat/Fuat Köprülü (Topaç), Halid Fahri (Ozansoy) (Kedim), Mehmed Serâceddin Hasırcioğlu (Serçe), Tevfik Fikret (Hediye), İrfan Emin (Bebeğim) ve İsmail Hikmet Ertaylan (Tatil Şarkısı) gibi tanınmış edebî şahsiyetlere ait olup bunların içerisinde 7 okuma parçası ile Nüzhet Sabit o yıllarda ön planda gelmektedir.

Hayat bilgisine yönelik, çocukların ilgisini çekmeye yönelik aynı zamanda eğitim psikolojisine de hitap eden küçük hikâye, fabl ve şiir türünde eğitici ve öğretici nitelikte kalem alınmış Baykuş Ne Söylüyor, Cepler, Gözler, Feride Hanımın Mektebi, Ali Amcanın Dükkânı, Ferit’in Babası, Küçük

Ressam (şiiir), *Büyüklerin Kabahatleri*, *On Küçük İŖçi*, *Yaprak Dökümü Mevsimi*, *Kuyruğunu Kaybeden Tilki*, *Ekmek Hikâyesi*, *Küçük Kuzu* (Şiiir), *Sümüklü Böcek ve Ateş Böceği*, *Filin Hortumu*, *Kazlar* (Şiiir), *Tavuk*, *Yemişler Konuşsa*, *Umacı* (Şiiir), *Eşek ve Aslan Postu*, *Üç Küçük Köpek*, *Arslan ve Tilki*, *Bir Damla Suyun Hikâyesi*, *Yaşasın Cumhuriyet 1*, *Yaşasın Cumhuriyet 2*, *Örümcek ile İpek Böceği* gibi okuma parçalarının yazarlarına ise kitapta yer verilmemiştir.

Resim 2. Kitabın İç Kapağı

Ders kitabında metin yönünden dikkati çeken özelliklerden biri de dünya edebiyatından yabancı yazarlara ve eserlere bu sınıfta yer verilmeyişi ve daha çok Türk yazarların tercih edilmiş olmasıdır.

Ders kitaplarında yer alan okuma parçaları yani metinler kadar resimler de öğrencilere verilmek istenen mesajlar yönünden önemlidir. Ders kitabında kullanılan resimler bizim kalemimizden çıkmamış, Türk kültürünü örneklemeyen, henüz yerelleşmemiş, daha çok Avrupa'daki ders kitaplarındaki resimleri, Anglo Sakson yaşam tarzını yansıtan resimlerdir, ancak iyi olan yönü resimlerin metinleri tamamlayıcı nitelikte oluşu ve yeni tip Batılı giyiniş tarzını yansıtmamasıdır, denilebilir (Sınar, 1997: 344, Fortna, 2013: 94).

Cumhuriyet Çocuklarına Sevimli Kıraat, millî değerleri yansıtan bir adlandırmadır. Amaç millî bilinci uyandırmak, yeni rejimi benimsetmektir (Sınar, 1997: 346). Nitekim *Yaşasın Cumhuriyet 1* ve *2* adlı metinlerde cumhuriyet ve özellikleri basit ve anlaşılır bir şekilde ele alınmıştır. Millî bilinci uyandırmaya yönelik olarak kitapta *Yaşasın Cumhuriyet 1* adlı metinde devrin İstanbul'unda Sarayburnu

Parkı'nda yer alan Gazi Paşa'nın heykelinin resmine yer verilmiş ve Türkiye'de Cumhuriyet'in ilan edildiğinden bahsedilmiştir. *Yaşasın Cumhuriyet 2* adlı metnin başında ise Mustafa Kemal Atatürk'ün bir portresine yer verilmiştir. Kitapta Atatürk'ten “Gazi Paşa”, “büyük Gazi” ve “Mustafa Kemal” şeklinde bahsedilmiştir (Celâl, 1927: 72, 73).

Resim 3. Metin İçi Resimlerden Biri

Çok uluslu ve çok kültürlü bir Osmanlı Devleti'nden yine bir Osmanlı coğrafyası olan Türkiye'de ulus devlete dayalı olarak ilan edilen cumhuriyet anlayışına ve milliyet, dil ve ırk kavramlarına bağlı olarak kitapta Nüzhet Sabit'in “Kızıl İbikle Turgut” adlı metinde “Türk”, “Türklük” ve “Türkçe” ve “Orhun’la Tek Kulak” adlı metinde ise “Türk çocuğu” şeklinde telkinde bulunduğu görülmektedir (Celâl, 1927: 25, 75).

3. Cumhuriyet Çocuklarına Sevimli Kiraat'ta Dil ve Anlatım

Kitapta kullanılan dil bu yaş grubuna uygun olup sade ve anlaşılır bir yapıdadır. Ancak okuma metinlerinde o günkü İstanbul Türkçesinin ve Osmanlı imlâ ve dil bilgisi yazım özelliklerinin korunduğu görülmektedir. Örneğin günümüzde düz ünlülü olan bazı kelimeler (kapı ~ kapu, çalışıp ~ çalışup vb.) metinlerde yuvarlak ünlülü yazılmıştır.

Bunun yanında yine Osmanlı imlâsına bağlı olarak *Ferid*, *Muhammed*, *Turgud* gibi bazı özel isimlerin sonunun d'li yazıldığı görülmektedir.

Okuma parçalarında Farsça kökenli bazı kelimelerin yazımında aslına sadık kalındığı (bâğçevân, bâğçe) görülmektedir. Okuma metinlerinde sonu /-mAk/ mastar eki ile biten kelimeler isim çekim eklerinden yaklaşıma hâl eki aldıklarında sondaki /-k/ ünsüzü o günkü imlâda /-ğ-/ şekline dönüşmekte ve örneğin “fırlatmaya” yerine *fırlatmağa* şeklinde yazılmaktadır. Bu yazım şekli cumhuriyet döneminde belli bir tarihe kadar yazıda ve edebî eserlerde etkisini sürdürmüştür.

Metinde *iştah* kelimesi *ištiha* (s.42) şeklinde yazılmıştır. Okuma parçalarında *paylamak* (azarlamak) (s.11), *cigara* (sigara) (s.69), *incilenmek* (damlamak) (s.71) gibi o döneme ait ilginç kullanımlara da rastlanmaktadır.

Yine günümüzden farklı olarak bazı cümlelerin değişik şekillerde ifade edildiği görülmektedir. Örneğin “Onların yüzlerine baktıkça insanın içi ferahlanır.” (s.14) cümlesi günümüzde “Onların yüzlerine baktıkça insanın içi ferahlar.” şeklinde ifade edilmektedir. Feride Hanımın Mektebi (s.14) parçasında matematik dersinden “hesap dersi” şeklinde söz edilmektedir. Ali Amca’nın Dükkânı adlı metinde “Eğer üzerinde bazı kambur yerler kalmışsa tahtayı tekrar rendeleyerek oralarını düzler.” cümlesinde *kambur* (s. 18) kelimesi *pürüzlü* yerine kullanılmıştır. “Papatya” parçasında “Belkıs papatyaları söyletmesini bilir.” (s. 20) cümlesindeki *söyletmek* ifadesi günümüzde “konuşturmak” kelimesi ile karşılanmaktadır. “Kızıl İbik” ve “Sarman’ın Nasihati” adlı okuma parçalarında “sinirlenmek” yerine *hiddet etmek* (s. 24, 63) ifadesi kullanılmıştır. “Filin Hortumu” adlı metinde “Timsah da suya oturdu ve çekti çekti, o kadar ufacıktı ki burun uzamakta devam ediyordu.” (s. 46-47) cümlesinde “uzamakta devam ediyordu” ifadesinin günümüzdeki karşılığı “uzamaya devam ediyordu” şeklindedir. Yine aynı metinde kullanılan “O zaman timsah, filin burnunu öyle bir bırakış bıraktı ki gürlütüsü ta uzaklardan işitildi.” cümlesinde “bırakış bırakmak” ifadesi bugün “filin burnunu öyle bir bıraktı ki...” şeklindedir.

Resim 4. Metin İçi Resimlerden Bir Diğeri

Cumhuriyet öncesi Osmanlı Türkçesine özgü cümleye “ve” bağlacı ile başlama alışkanlığı metinlerde karşımıza çıkmaktadır. Örneğin “Ve biraz sonra buradan bizim yediğimiz nar gibi güzel ekmeğe çıkar.” (s.37) gibi.

Kitapta yer verilen bazı okuma parçaları çeviri izlenimi vermektedir. Örneğin “Yaprak Dökümü Mevsimi” adlı metinde “Küçük kızlar, sepet ve torbalarını doldururken dillerini oynatmayı da unutmuyorlar.” (s.34) cümlesinde geçen dillerini oynatmak ifadesinin günümüz Türkçesinde bir karşılığı yoktur. Ahmet Cevad Emre tarafından yazılmış olan *Kukuriku* (s. 8) adlı şiirde horozun ötmesi İbranicedeki (kikurriku) seslendirilişine yakın yazılmıştır oysa Türkçede horozun ötmesi *ü ürü ü ü ü* şeklindedir (Bayraktar, 2006: 121). Nitekim “Kızıl İbikle Turgut” (s. 24-25) adlı okuma parçasında horozun ötmesi doğru şekilde yazılmıştır.

Kıraat kitabında, öğrencilere ağırlıklı olarak basit cümleye dayalı metinler sunulmuştur. Örneğin: *Kaya bu sabah erkenden kalktı* (Kaya Mektebe Başlıyor, s. 6). *Vay deliğinden çıkan farelerin hâline* (Baykuş Ne Söylüyor, s. 9). *Ali Amca marangozdur* (Ali Amcanın Dükkânı, s.18) vb.

Resim 5. Okuma Parçalarından Biri

Basit cümlelerin yanı sıra okuma parçalarında virgülle bağlanmış sıralı cümle (*Birinin karşısına geçersiniz, bir elinizle çiçeği tutarsınız*. Papatya, s. 20), ki'li bağlı cümle (*Küçük arkadaşını tekrar gördüğü zaman sevincinden öyle çırpınmaya, sıçramaya başladı ki, etrafındakiler onu deli olmuş zannettiler*. Kaya Mektebe Başlıyor, s. 6-7), diğer bağlama edatları ile bağlı cümle (*Şimdi her sabah efendisini mektebe bırakıyor ve akşamüstü gelip alıyor*. Kaya Mektebe Başlıyor, s. 7; *Nesrin sınıfta gevezelik etti yahut yaramazlık yaptı*. Gözler, s.13; *Evet o, sekiz kaldığını işitmişti; fakat bu kalanın sekiz mendil mi, sekiz elma mı, yoksa sekiz kalem mi olduğunu bilmiyor, doğrusu Belkıs, hesaptan hiçbir şey anlamıyor*. Feride Hanımın Mektebi, s. 14-15), şartlı birleşik cümle (*Bu küçük kızlar teneffüste ne kadar gürültü yapar, koşar ve gülüşürlerse, ders saatlerinde de o kadar uslu dururlar ve dikkatle muallimlerini dinlerler*. Feride Hanımın Mektebi, s. 14) ve iç içe birleşik cümle (*Selma hiç düşünmeden "Sekiz kalır, efendim" dedi*. Feride Hanımın Mektebi, s. 14) türlerine yer verilmiştir.

Mc Cullough’dan (1976: 168) Güneş’in (1997: 243) aktardığına göre bir cümledeki ortalama kelime sayısı birinci sınıf için ortalama 5 ve ilkököl birinci sınıf öğrencileri için metinlerdeki kelime sayısı ortalama 200’dür. Dolayısı ile metinler eğitici ve çocukların ilgisini çekmekle birlikte kitapta ilkököl birinci sınıf öğrencileri için oldukça uzun sayılabilecek, onların anlamakta güçlük çekecekleri yapıda cümlelere de yer verilmiştir: *Onu hakiki arslan zanneden bütün insan ve hayvanlar müthiş bir korku içinde ondan kaçıyorlardı; eşek böylece böbürlenerek birkaç saat dolaştı* (Toplam 20 kelime: Eşek ve Aslan Postu, s. 58), *Bu söz üzerine bütün tilkiler öyle bir kahkaha kopardılar ki ihtiyar tilki hiç sesini çıkarmadan, mahzun ve mahcup, inine dönmeye mecbur oldu* (Toplam 22 kelime: Kuyruğunu Kaybeden Tilki, s. 36), *Topuz çok zeki bir hayvandı, az zamanda anladı ki köpekler mektebe girmezler ve oraya giren küçük çocuklar her gün aynı saatte dışarıya çıkarlar* (Toplam 23 kelime: Kaya Mektebe Başlıyor, s.7), *Madem ki mektebimizde Cumhuriyet ilan ettik, madem ki artık her şeyi beraber düşüneceğiz ve beraber yapacağız, öyle ise ben diyorum ki, küçük Cumhuriyetimizin ilk işi mektebimiz için, Gazi Paşanın bir heykelini yaptırmak olsun* (Toplam kelime 33: Yaşasın Cumhuriyet 2, s.73) vb.

Kitapta okuma metinlerinde yer alan kahramanların isimleri günümüzde kullanılan erkek isimleri ile paralellik taşımaktadır. Okuma parçalarında yer alan erkek çocuk ve yetişkin erkek adları şunlardır: *Kaya* (Kaya Mektebe Başlıyor, Yaprak Dökümü Mevsimi), *Ferit* (Cepler, Ali Amcanın Dükkânı, Ferit’in Babası, On Küçük İşçi), *Ali Amca* (Ali Amcanın Dükkânı), *Turgut* (Kızıl İbikle Turgut), *Ahmet, Hasan, Orhan, Kemal, Semih, Muhammed* (Büyüklerin Kabahati), *Oğuz* (Obur Sevinç, Yemişler Konuşsa), *Cevat, Osman, Doğan, Mustafa, Ahmet, Necip* (Mühaseceliler), *Turgut, Hasan, Necip, Hüseyin, Nejat* (Şümendüfer Oyunu), *Fikri* (Sarman’ın Nasihati), *Orhan, Turgut* (Yaşasın Cumhuriyet 1), *Mustafa Kemal* (Yaşasın Cumhuriyet 2), *Orhun* (Orhunla Tek Kulak).

Okuma parçalarında yer alan kız ve yetişkin kadın adları arasında ise *Nesrin* (Gözler), *Feride Hanım* (Feride Hanımın Mektebi), *Belkıs* (Feride Hanımın Mektebi, Papatya, Ferit’in Babası, On Küçük İşçi), *Selma* (Feride Hanımın Mektebi), *Melek, Handan*, (Yaprak Dökümü Mevsimi), *Sevinç* (Obur Sevinç), *Şermin, Şehper* (Hediye) gibi isimler yer almaktadır.

Okuma parçalarında yer verilen hayvan adları da çocukların ilgisini çekecek niteliktedir. Örneğin *Topuz* (köpek, s.6-7), *Karabaş* (köpek, s.68), *Kızıl İbik* (horoz, s.24-25), *Sarman, Böcek, Tekir* (kedi, s.63-64), *Dik Kuyruk* (tavşan, s.68-69), *Tek Kulak* (fare, s.74) gibi.

Esasen kitap söz varlığı yönünden oldukça değerli olup ayrıntılı bir şekilde incelenmeyi hak etmekle birlikte çalışmamız Batı kökenli kelimeleri incelemeyi amaçladığından bu kadarına yer verilebildi.

4. Batı Kökenli Kelimeler

“Ana dili, toplumları bir arada tutan, ortak tarihin, kültürün ve değerlerin gelecek kuşaklara aktarılmasını sağlayan birleştirici bir araçtır. Birey ana diliyle düşünür ve ana dili benliğinin bir parçasıdır. Ana dilinde, yabancı kökenli sözcüklerin yoğunluğu nedeniyle gerçekleşecek yabancılaşma, bireyin önce kendisine sonra topluma yabancılaşmasına neden olacak ve sonuçta toplumun sosyal yapısını, düşünme biçimini de etkileyecektir.” (Karababa ve Yıldız, 2018: 162) Ancak erken cumhuriyet yıllarında yazılmış kıraat kitaplarında o günün şartlarında günümüzdeki gibi yabancı dil konusunda bir duyarlılığın oluştuğundan söz etmek mümkün değildir.

Kültürel ve siyasi etkileşime bağlı olarak ilkököl birinci sınıflar için yazılmış *Cumhuriyet Çocuklarına Sevimli Kıraat* kitabı içerisinde Batı kökenli kelimeye yer verilen toplam 23 okuma parçasında toplam 49 Batı kökenli kelime tespit edilmiştir. Bunların tamamı basit yapılu kelimelerden oluşmuştur. Kullanımdan düşmüş olan *şümendüfer* kelimesi hariç diğerleri günümüzde hâlen kullanılmaya devam etmektedir. Fransızca kökenli *potin* kelimesi günümüzde yerini *bot* kelimesine bırakmıştır. Bunun gibi Bulgarcadan dilimize geçmiş olan *kopça* kelimesi de ağızlarda kullanılmakla birlikte ölçünlü dildeki kullanımı azalmıştır.

5. Araştırmanın Yöntemi

Betimleme türündeki tarama modellenmiş bu çalışmada “kelime odaklı çözümleme yöntemi” kullanılmıştır. Bu amaçla önce Arap harfli metin Latin alfabesine aktarılmış, ardından içerisinde Batı kökenli kelime bulunduran 23 okuma parçasında değerlendirme kapsamına alınmayan kelimeler çıkarıldıktan sonra her metnin toplam söz varlığı tespit edilmiştir. Kitapta kullanılan Batı kökenli kelimeler tespit edilirken metinlerin başlıkları, okuma metninin nereden alındığını açıklayan araç içerisindeki eser adları, resimlerin altındaki açıklama yazıları ve metnin başında yer verilen eser adları değerlendirme kapsamına dâhil edilmiştir. Buna karşılık yazar adları ile metinlerde yer alan özel adlar (kişi, dil ve ülke adları) ve kitabın başındaki “Kıraat Programı” ile “Program” başlıklı kısımlar çalışmaya dâhil edilmemiştir. Araştırmada kitapta yer alan Batı kökenli kelimelerin kökenleri, hangi dile ait oldukları, kullanım sıklıkları ve oranlarının ne kadar olduğu sorularına cevap aranmıştır.

6. Bulgular ve Yorumlar

Ana dili öğretimini gerçekleştirmeye yönelik ilkököl birinci sınıf öğrencilerine okuma eğitimi vermek üzere yazılmış *Cumhuriyet Çocuklarına Sevimli Kıraat* kitabında incelemeye konu olan 23 okuma metninde (şiir + düz yazı) tekrar edilenlerle birlikte toplam söz varlığı 3.790 olarak tespit edilmiştir.

Kitapta toplam 49 Batı kökenli kelime yer almaktadır. Alfabetik sıra ile bu kelimeler şunlardır: *ağustos, balina, banyo, bilet, demet, elektrik, fanila, fırça, fırın, filiz, garson, heyamola, iskelet, kanarya, kasket, kestane, kiraz, kolonya, komisyon, kondüktör, konferans, kopça, kutu, kümes, lahana, lavanta, liste, lokanta, lokomotif, makine, makinist, marangoz, midye, pantolon, papatya, pilaki, pirzola, potin, ray, sardalya, sigara, soba, şapka, şimendifer, tren, tünel, vagon, vişne, volkan.*

Batı kökenli 49 kelimenin kitapta yer alan söz varlığı içerisindeki oranı tekrar edilen kelimelerle (109) birlikte % 2,87'dir. Ancak öğrencilere bu sınıf düzeyinde kazandırılmak istenen toplam söz varlığı ile ders kitaplarında bulunması gereken Batı kökenli kelimeler konusunda bu döneme ait resmî bir belge ve rakam ve yine söz varlığını tespit etmeye yönelik bir ölçüt olmadığı için söylenilebilecekler bunlarla sınırlıdır.

Kitaptaki 23 okuma parçasında yer alan Batı kökenli kelimenin kökenleri, kullanım sıklıkları ile kullanıldığı metinler kitaptaki sıralanışlarına göre bir tablo hâlinde aşağıda verilmiştir.

Kullanıldığı metin	Metindeki toplam kelime sayısı	Batı kökenli kelimeler	Kökenleri	Kullanım sıklıkları	Batı kökenli kelime Oranı (%)
<i>Cepler</i>	193	pantolon	Fransızca	2	1,03
<i>Feride Hanım'ın Mektebi</i>	208	ağustos balina kanarya	Latince İtalyanca (balena) İspanyolca (canario)	1 1 1	1,44
<i>Gemici Şarkısı (Şiir)</i>	33	heyamola	Rumca	6	18,18
<i>Ali Amcanın Dükkânı</i>	201	marangoz	Rumca	1	0,49
<i>Papatya</i>	168	papatya	Rumca	9	5,35
<i>Ferid'in Babası</i>	162	lokomotif makinist tren	Fransızca (locomotive) Fransızca (machiniste) Fransızca (train)	3 1 2	3,70
<i>Kızıl İbikle Turgut</i>	207	kümes	Rumca	3	1,44
<i>Büyüklerin Kabahatleri</i>	161	potin	Fransızca (bottine)	1	0,62
<i>On Küçük İşçi</i>	196	fırça şapka	Rumca Rusça	1 1	1,02
<i>Yaprak Dökümü Mevsimi</i>	246	iskelet kestane	Fransızca (squelette) Rumca	1 1	0,81
<i>Ekmeğin Hikâyesi</i>	100	demet fırın filiz	Rumca Rumca Rumca	1 1 1	3
<i>Kedim (Şiir)</i>	51	volkan soba	Fransızca (volcan) Macarca (szoba)	1 1	3,92
<i>Obur Sevinç</i>	249	garson liste lokanta	Fransızca (garçon) İtalyanca (lista) İtalyanca	7 2 6	

		midye pilaki pirzola vişne	(locanda) Rumca Rumca İtalyanca (brisiola) Bulgarca	1 1 1 1	7,63
<i>Tavuk</i>	69	kümes	Rumca	1	1,44
<i>Yemişler Konuşsa</i>	228	kanarya	İspanyolca (canario)	2	0,87
<i>Şumendüfer Oyunu</i>	208	bilet kondüktör makine ray şimendifer (şumendüfer) tünel vagon lokomotif	Fransızca (billet) Fransızca (conducteur) İtalyanca (macchina) Fransızca (rail) Fransızca (chemin de fer) Fransızca (tunnel) Fransızca (wagon) Fransızca (locomotive)	1 1 1 1 9 1 3 6	11,05
<i>Serçe (Şiir)</i>	46	kiraz	Rumca	1	2,17
<i>Hediye (Şiir)</i>	98	kutu	Rumca	2	2,04
<i>Üç Küçük Köpek</i>	104	sardalya	Rumca	1	0,96
<i>Sarman'ın Nasihatı</i>	223	banyo fanila kasket kolonya kopça lavanta pantolon	İtalyanca (bagno) İtalyanca (flanella) Fransızca (casquette) İtalyanca (colonia) Bulgarca İtalyanca (lavanda) Fransızca	2 1 1 1 1 1 1	3,58
<i>Lahana Hırsız</i>	149	lahana cigara (sigara)	Rumca İspanyolca (cigaro)	7 1	5,36
<i>Yaşamın Cumhuriyet 1</i>	245	konferans	Fransızca (conférence)	1	0,40
<i>Yaşamın Cumhuriyet 2</i>	245	elektrik konferans komisyon	Fransızca (électrique) Fransızca (conférence) Fransızca (commission)	1 1 1	1,22
TOPLAM	3790	49	7	109	2,87

Tablo 1: Kitapta Yer Alan Batı Kökenli Kelimeler

Kitapta en fazla Fransızca kökenli kelime kullanılmıştır, onu ikinci sırada Rumca ve üçüncü sırada İtalyanca kelimeler izlemektedir. Diğer yabancı kökenli kelimelerin sayısı ilk üçe giren kelimelere göre daha azdır. Fransızca kelimeler içerisinde en fazla *şimendüfer* (şimendifer) kullanılmıştır. Kitabın yazıldığı dönemde yabancılığını hissettiren bir kelimedir. Günümüzde *şimendifer*'e dönüşmüştür. “Şimendüfer Oyunu” adlı metinde geçen *bilet*, *kondüktör*, *makine*, *ray*, *şimendüfer*, *tren*, *tünel* ve *vagon* gibi Fransızca kelimeler ulaşım teknolojisi ile ilgili terimler olup bilim ve teknolojiye yeni gelişmelerle ilişkili olarak ders kitabında yer alan ancak bu dönemde yabancılıklarını hissettiren yeni kullanımlardır. Bunlardan biri de *çigara* kelimesidir. “Lahana Hırsızı” adlı metinde geçen İspanyolca kökenli *sigara* (cigaro) kelimesi Türkçeleştirme çabasına bağlı olarak *çigara* şekline dönüşmüş ve bu kullanım yazı diline de yansımıştır. Halk ağzında da hâlen *çigara* şeklinde kullanılmaktadır.

Kelimenin Kökeni	Sayısı	Oranı (%)
Fransızca	18	37
Rumca	16	33
İtalyanca	9	18
İspanyolca	3	6
Latince	1	2
Macarca	1	2
Rusça	1	2
Toplam	49	100

Tablo 2: Kitapta Yer Alan Batı Kökenli Kelimelerin Oranı

Tanzimat ile başlayan Batılılaşma ve yenileşme akımının bir tesiri olarak Fransızca ve diğer Batı dilleri ile etkileşim de dikkate alındığında 1927 yılında ders kitabı olarak yazılmış bir Türkçe kıraat kitabında Fransızca kökenli sözcüklerin fazla olması şaşırtıcı bir sonuç değildir. Nitekim günümüzde de Türkçe Sözlük'te yer alan Batı kökenli kelimeler sıralamasında birinci sırada 5.540 kelime ile Fransızca kökenli kelime gelmekte ve onu 607 kelime ile İtalyanca, 518 kelime ile İngilizce izlemektedir (TDK 2011: 2674). *Türkçede Batı Kökenli Kelimeler* üzerine yapılan sözlük çalışmasında da benzer olarak yazılı kaynaklarda Fransızca kelimelerin başta geldiği onu İtalyanca, Almanca ve İngilizcenin izlediği tespit edilmiştir (TDK, 2015: 6). Rumca kelimeler ise Batılılaşma sürecinden daha önceki dönemlerde Türkçeye yerleşmiştir (Türkçede Batı Kökenli Kelimeler Sözlüğü, 2015: 6).

SONUÇ

Cumhuriyet kurulmadan önce 19. yüzyılın ikinci yarısında Osmanlı Devleti'ne bağlı çeşitli illerde başlayan dil hareketi ve Türkçecilik hareketi çerçevesinde 1896 yılında İzmir'de yayınlanan *Musavvar Malûmat* adlı derginin 44. sayısında incelemiş olduğumuz ders kitabında da geçen ve o zamanlar kullanılan *şimendifer* ve *konferans* gibi kelimelerin yabancılığına işaret edilmiş ve bunlara Türkçe karşılık bulmak gerektiği ileri sürülmüştür (Levend, 2010: 273-274). Yine o dönemde İzmir gazetesinde Mehmet Re'fet imzası ile yayınlanan “Tasfiye-i Lisan-ı Osmanî” adlı yazıda *konferans* için Arapça kökenli *meclis* önerilirken, o yıllarda resmi olarak *demiryolu* kelimesi ile karşılanan *şimendifer* için *kara vapuru* ve *demiryolu* kelimeleri önerilmiştir (Levend, 2010: 274, 276). Halep'ten M. Bahattin imzası ile *Malûmat* dergisine gönderilen bir yazıda ise *bilet* için Arapça *ruk'a*, *sigara* için *lefîle* kelimeleri önerilmiştir (Levend, 2010: 277). Ancak önerilen bu kelimeler halk tarafından benimsenmemiş ve tutunmamıştır.

Kitapta yer alan 49 yabancı kökenli kelime, kökenleri yabancı olmakla birlikte bugün Türkçeye yerleşmiş ve geçen 94 yıllık bir sürede Türkçenin ses yapısına uyum sağlamış, hatta eskimiştir. Bu kelimeleri sadece kökenlerine bakarak yabancı kelime olarak değerlendirmek gelinen nokta itibarıyla doğru değildir (Yabancı Kelimelere Karşılıklar, 1995: 5). Aksine Türkçeye uyum sağlamış, halkın diline iyice yerleşmiş, dilimizi zenginleştiren ve kavram kargaşasına sebep olmayan, birkaç ayrı kavram yerine kullanılamayan ve en önemlisi yabancılıklarını artık hissettirmeyen bu kelimelere Türkçeleşmiş gözüyle bakmak daha doğru olacaktır (Yabancı Kelimelere Karşılıklar, 1995: 5, 6).

Çalışma kapsamında elde edilen sonuçlar yalnız birinci sınıflar için geçerli olup aynı yazar tarafından yazılmış üst sınıflardaki kıraat kitaplarında da benzer çalışmalar yapıldığı taktirde Sadrettin Celâl tarafından ilkökul öğrencileri için yazılmış kıraat kitaplarındaki toplam Batı kökenli kelime ve

bunların sınıflara göre oranı, sayı ve yüzdeleri ile ilgili daha ayrıntılı bir sonuca ulaşılabilecek ve gerek yazar gerekse yazmış olduğu kitaplar için genel bir değerlendirme yapmak mümkün olabilecektir.

KAYNAKÇA

- Antel, S. C. (1929). *Pedagoji: Muallim Mekteplerinin Son Sınıfları İçin*. İstanbul: Kanaat Kütüphanesi.
- Aslan, C. (2006). Türkçe Ders Kitaplarında ‘Türkçe Olmayan Sözcükler’in Kullanımı Üzerine Bir İnceleme. *Ankara Üniversitesi Tömer Dil Dergisi*, 0(133), 7-19.
- Ata, B. (2014). Marksist Siyaset ile Durkheimci Pedagoji Arasında Bir Türk Aydını: Sadrettin Celâl Antel ve Tarih Öğretimi. *Eğitim ve Bilim*, 39(175), 27-40.
- Aytaş, G. ve Yalçın, A. (2005). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Bayraktar, N. (2006). *Dil Bilimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Berkol, B. (2000). 44’üncü İlkokul, M. Ü. *Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 0(12), 53-58.
- Fortna, B. C. (2013). *Genç Osmanlı ve Erken Cumhuriyet Dönemlerinde Okumayı Öğrenmek*, (Çeviren Mehmet Beşikçi). İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.
- Güneş, F. (1997). *Okuma Yazma Öğretimi ve Beyin Teknolojisi*. Ankara: Ocak Yayıncılık.
- Karababa, Z. C. ve Yıldız, K. (2018). 5 ve 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Yabancı Kökenli Sözcüklerin İncelenmesi. *Dil Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi*, 4(3), 160-174.
- Levend, A. S. (2010). *Türk Dilinde Gelişme ve Sadeleşme Evreleri*. Ankara: Dil Derneği.
- Lüle Mert, E. (2013). Türkçe Ders ve Çalışma Kitaplarının Sözcüksel Görünümlerine İlişkin Örnek Bir Uygulama. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 0(17), 152-168.
- Sadrettin Celâl (1927). *Cumhuriyet Çocuklarına Sevimli Kıraat*. İstanbul: Kanaat Kütüphanesi.
- Sezgin, F. (2004). *Türkçede Batı Kaynaklı Kelimelerin Yoğunluğu*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Sınar, A. (1997). Cumhuriyet’in İlk On Yılında Okutulan Türkçe Ders Kitapları. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 0(9), 343-352.
- Tanrıkuş, M. (2015). Ahmet Cevat Emre’nin Türkçe Kıraat Kitabının Değerler Eğitim Açısından İncelenmesi, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), (Danışman: Yrd. Doç. Dr. Zeki Gürel), Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü.
- Tiregöl, J. S. (1998). *The Role of Primary Education in Nation-State-Building: The Case of the Early Turkish Republic*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), ABD: Princeton University.
- Tuğluoğlu, F. ve Tunç, T. (2010). 1926 İlköğretim Müfredatı ve Cumhuriyet Dönemi Eğitiminin Ekonomik Hedefleri. *Atatürk Araştırmaları Dergisi*, 26(76), 55-98.
- TDK (1995). *Yabancı Kelimelere Karşılıklar*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- TDK (2011). *Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- TDK (2015). *Türkçede Batı Kökenli Kelimeler Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

